dlhý čas uprostred početnej chorvátskej emigrácie v mestečku Punta Arenas v Chile. Tu zbiera faktografický materiál, ktorý sa neskôr stane základom jeho rozsiahlej päťzväzkovej románovej kroniky z prostredia juhoamerických chorvátskych vysťahovalcov Mať volá (1926–27). Po návrate do Európy zisťuje, že iba s ťažkosťami môže zladiť novú životnú realitu s možnosťami svojej literárnej metódy a štýlových postupov. Pôvodnú prostotu a úspornosť vyjadrenia, ako aj dialogickú štylizáciu vyjadrenia nahradil rozpínavým a meditatívnym monologickým princípom rozprávania, čím chcel priamo úmerne vyjadriť zložitosť problematiky, ktorú si predsavzal riešiť. Intelektualizácia a moralizátorstvo K. prístupu ku skutočnosti sa prejavili v jeho dvoch historických románoch s národnohistorickou tematikou z r. 1929 Lukáš Blahosej Krasoň a Bohumil Valizlosť Zábor. Nimi ukončil svoje prozaické dielo. K. sa okrajovo venoval aj dramatickej spisbe. Napísal tri divadelné hry. Štvordejstvová hra Komasácia (1889) je v porovnaní s ostatnou vtedajšou slovenskou dramatickou spisbou pozoruhodná nielen tým, že ide o prvú realistickú hru so sociálnou problematikou, ale aj faktom, že bola zároveň činohrou s najvyššou literárnou úrovňou, akú v tomto období nedosiahli ostatní slovenskí dramatici. Druhá (Bacúchovie dvor, 1922) a tretia hra (Obeta, 1924, knižne 1964), sú z divadelného hľadiska málo výrazné. K. sa sporadicky venoval aj literárnej publicistike, najmä kritickej činnosti. Pre literárnu históriu je osobitne podnetná jeho úvaha o románe E. M. Šoltésovej Proti prúdu (1894). @ Súborné dielo: Zobrané spisy Martina Kukučína I–XXXII (1910–44); Dielo Martina Kukučína I–XXI (1955–71). @ Literatúra: A. Mráz, Poprevratové dielo Martina Kukučína, 1953; Kukučín v kritike a spomienkach, Bratislava, 1957; J. Noge, Martin Kukučín tradicionalista a novátor 1–2, 1962, 1975; Z. Klátik, Literárne vzťahy Slovákov a južných Slovanov, 1968, s. 243–57; M. Prídavková-Mináriková, Textologické a štatistické problémy Kukučínovho diela, 1972; O. Čepan, Kukučínove epické istoty, 1972; J. Juríček, Martin Kukučín, Život pútnika, Bratislava, 1975; M. Tomčík, Literárne dvojobrazy, 1976, s. 33–67; J. Števček, Moderný slovenský román, 1983, s. 17–42.

Ján Gbúr

ROY Vladimír, 17.4.1885 Kochanovce – 6.2.1936 Nový Smokovec, básnik, prekladateľ, predstaviteľ slovenskej literárnej moderny. Pochádzal z rodiny evanjelického farára, matka bola dcérou J. M. Hurbana. Vyštudoval evanjelickú teológiu v Bratislave. Počas štúdií spolupracoval s časopisom Prúdy, bol redaktorom Dennice. Roku 1910 bol na pozvanie publicistu Setona-Watsona (1879–1951) na študijnom pobyte v škótskom Edinburghu. Od r. 1912 bol farárom v Púchove, 1. sv. vojnu prežil na ruskom a talianskom fronte, po jej skončení opäť pôsobil ako kňaz. V rokoch 1925–27 sa venoval iba prekladom a vlastnému písaniu, z existenčných dôvodov sa však musel vrátiť k pôvodnému povolaniu – pôsobil ako farár v Bukovci, od r. 1934 žil na dôchodku v Martine. – R. bol typom literárne erudovaného a sčítaného autora. Prvé básne uverejnil r. 1907, publikoval v Dennici, Prúdoch, Zborníku slovenskej mládeže (1909), ale aj v Cirkevných listoch, Slovenských pohľadoch a Národných novinách. Knižne tvorbu z tohto obdobia predstavil až v zbierkach Rosou a tŕním a Keď miznú hmly (obe 1921). Aj preto možno jeho

prvé tvorivé obdobie ohraničiť rokmi 1907–20 (druhá fáza 1921–36). Písal veľa – intímnu, ľúbostnú a prírodnú lyriku, tiež reflexívnu poéziu predchnutú sociálnym pátosom. Z domácej literatúry bol silne ovplyvnený Kraskom, inšpirovali ho Jesenský, Gall, Votruba (ako kritik i ako básnik A. Klas), zo starších Hviezdoslav, Vajanský. Označuje sa za najsymbolistickejšieho básnika slovenskej moderny, ale zároveň za typ „receptívneho" tvorcu (S. Šmatlák). Ozvennosť R. poézie viedla niektorých bádateľov k názoru o jeho básnickej nevyhranenosti a štylizovanosti (M. Gáfrik). Napriek formálnej i obsahovej príbuznosti s tvorbou iných však R. poézia nie je epigónska, jeho básne sú úprimne mienenými výpoveďami modernisticky rozorvaného subjektu o vlastných emocionálnych a intelektuálnych krízach. Poézia bola pre R. aktom sebavyjadrenia, tvorivým krédom bolo vložiť do slohy to, čo autor cíti, odzrkadliť náladu duše. Práve vďaka R. básnickej aktivite sa výrazové a motivické inštrumentárium symbolizmu v slovenskej literatúre rozširovalo a kanonizovalo. Za pomoci impresionisticko-symbolistickej poetiky vyjadroval pocitový svet generácie modernistov, dobovú rozlomenosť, pocit oneskorenia, tragického nenaplnenia (programovou je báseň Jak kebych dvoje duší mal..., 1909). Súbežne však využíval lyrizmus staršieho, hviezdoslavovského obdobia a snažil sa o prepojenie oboch estetických tendencií (napr. spájanie básní do cyklov – Temné ľalie a Tristia zo zbierky Rosou a tŕním). Z toho pramení aj jeho často konštatovaná ideová a umelecká rozkolísanosť. R. lyrický subjekt je psychicky senzibilné indivíduum, ktoré sa ponára do dekadentných depresií, smútku a nostalgie, je to bytosť nevýbojná, statická a pasívna, túžiaca však po geste vitalistického vzopätia a aktivity. V dvoch symbolistických básňach v próze Brezy, Zvony (1910) zobrazil R. krízu moderného subjektu, hľadanie zmyslu života a životnej sily. Niekedy má sklony k náboženskej rétorike, k abstraktnému vyjadrovaniu, vtedy smeruje k alegórii, symbolika sa stáva jednoznačnejšou a povrchnejšou. Mnohoráz opúšťa symbolistickú náznakovitosť, veci pomenúva priamo, deklaruje. Napriek sklonom k improvizácii sa obe prvé zbierky vyznačujú formálnou prepracovanosťou, kultivovanosťou básnického výrazu, typická je hudobnosť verša (viaceré básne boli zhudobnené, zbierku Rosou a tŕním R. popri I. Kraskovi venoval aj hudobnému skladateľovi M. Schneiderovi Trnavskému). Ďalšie zbierky Peruťou sudba máva a Cez závoj (obe 1927) priniesli už poprevratovú tvorbu, ľúbostnú a spoločenskú lyriku, reflexívne a príležitostné verše. Smerujú k veršovej uvoľnenosti. Roku 1933 pripravil zbierku Zvlnený prameň, ostala však v rukopise (knižne až 1963). R. sa sústavne venoval prekladateľskej činnosti. Ovládal šesť cudzích jazykov, prekladal najmä z angličtiny (Dickens, Galsworthy, Wells, Scott, Shakespeare, Byron, Poe), nemčiny (Goethe, Hauptmann, Heine, Rilke), maďarčiny (Jókai, Ady), francúzštiny (Dumas). Preložil libreto k prvej slovenskej opere J. L. Bellu Kováč Wieland. @ Literatúra: J. Brezina, Básnik Vladimír Roy, 1961; M. Gáfrik: Poézia Slovenskej moderny, 1965, s. 267–301; S. Šmatlák, Dve storočia slovenskej lyriky, 1979, s. 271–78; Z. Niedzieła, Sławistyczne studia literackie od renesansu do współczesności, 1994, s. 131–45.

Dana Kršáková